

דברי ישר

לקוטים, מוסרים ופירפראות בפשט ובדרש
 בפרשת השבוע ובעניני דיומא
 בדמות סגן דבר י"ד

פרשת עקב תשפ"ו
 שנה ט"ז
 גליון תרנ"ד - 654

לעילוי נשמת

אאמו"ר הגאון רבי דב בן רבי זלמן וצללה"ה

נלב"ע כב שבט תשפ"ד

אמי מורתי הצדקנית מרת שינא בת רבי ישראל שלום ע"ה

נלב"ע יד סיון תשע"א

בית ישר

המלחמה כשלעצמה תהיה מהירה

וְהֶאֱבַדְתֶּם מֵהָרָא כְּאִשֹּׁר דָּבָר ה' לָךְ דְּבָרִים ט, ג.

כאן אמר הכתוב וְהֶאֱבַדְתֶּם מֵהָרָא ואילו לעיל ז, כב אמר
 לֹא תוּכַל פִּלְתֶּם מֵהָרָא.

מבאר הרשב"ם כי אף אומנם שלא יוכלו לכלותם מהר פן
 תרבה עליהם חייית השדה, אבל עצם המלחמות כולם שילחמו,
 הם ינצחו מהר בלא טורח סוללה ומצודות ימים רבים.

לפי המצב הנוכחי

לֹא בִצְדָקָתָהּ וּבִיִּשְׁרָא לְבָבָהּ אִתָּהּ

בָּא לְרִשְׁתָּ אֶת אֶרֶצָם דְּבָרִים ט, ה.

פרשה זו צריכה הבנה, הנה בסוף פרשת ואתחנן לעיל ז, ח אמר
 שירות הארץ היא בגלל אהבת ה' להם ומשמרו את השבועה
 שנשבע לאבותם פִּי מֵאֱהָבָת ה' אֶתְכֶם וּמִשְׁמֶרֶת אֶת הַשְּׁבֻעָה, וכאן
 ממש הופך הקערה על פיה ואומר שאין להם זכות להכנס לארץ
 מצד עצמם.

מיישב רבי שלמה קלוגר באמרי שפר כי מה שנאמר בפרשת
 ואתחנן מדובר בעת יוצאם ממצרים קודם שחטאו, וידוע כי
 הקב"ה דן את האדם במצב של 'באשר הוא שם', וכשיצאו
 ממצרים היו בדרגה של אֶהָבָת ה' אֶתְכֶם, והיו ראויים ליכנס
 לארץ מאותו טעם שהוציאם ממצרים, כמו שאמר שם בהמשך
 הכתוב הוֹצִיא ה' אֶתְכֶם בְּיָד חֲזָקָה וּבְיָפֶתֶד מִבֵּית עַבְדִּים מִזֶּד פְּרָעָה
 מִלֶּף מִצְרַיִם, וזה היה מאהבתו אותם, כי אז לא חטאו עדיין
 בחטא העגל וכדומה.

אבל כאן מדובר אחר שחטאו כבר ישראל במדבר, ואף על פי
 ששבו בתשובה עדיין לא חזרו לדרגה שהיו ביציאת מצרים
 ובמעמד הר סיני, ועל כן אמר כאן לֹא בִצְדָקָתָהּ וגו'.

[וראה בסמוך מה שהבאנו מהאזה"ק].

ואם היו הכנעניים צדיקים?

לֹא בִצְדָקָתָהּ וּבִיִּשְׁרָא לְבָבָהּ אִתָּהּ בָּא לְרִשְׁתָּ אֶת

אֶרֶצָם כִּי פְרָשְׁעָתָהּ הִיא הָאֵלֶּה ה' אֶת מוֹרִישָׁם

מִפְּנֵי וְלִמְעַן הָקִים אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה'

לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׁרָא. דְּבָרִים ט, ה.

מראשית הכתוב נראה כי אילו היו הכנעניים צדיקים, לא היו
 מגורשים מהארץ ואם כן מה יעשה עם המשך הכתוב - השבועה
 שנשבע ה' לאבות על הארץ.

היודעים והשומעים

עַם גָּדוֹל וְרַם בְּנֵי עֲנָקִים אֲשֶׁר

אִתָּהּ יִדְעָה וְאִתָּהּ שָׁמְעָה דְּבָרִים ט, ב.

הלשון הכתוב קשה וצריך ביאור, אם יש ידיעה מה הצורך
 ומה חשוב שמיעה, ועוד מה היא הכפילות של אִתָּה, היה די אם
 היה אומר אִתָּה יִדְעָה וְשָׁמְעָה.

מיישב האור החיים, כי אכן מדבר הכתוב אל שתי כתות,
 האחת גדולה בכמות - הלא הם בני ישראל, והשניה כת
 גדולה באיכות - הם יהושע וכלב שהם גדולי ישראל ובפרט
 יהושע שמוכן למלוך על ישראל.

והתחיל לדבר עם הגדולים שהם יהושע וכלב, ואמר אִתָּה
 יִדְעָה - שהם ידעו על ידי שרגלו את הארץ ידיעה ברורה על
 גבורתם וגודלם של עממי הארץ, וכנגד המון ישראל אמר וְאִתָּה
 שָׁמְעָה שהם רק שמעו על הגבורה והחוזק מפי המגידים.

הנצי"ב בהעמק דבר מיישב את כפל הידיעה והשמיעה,
 הדביוור הוא לכל עם בני ישראל שהיה להם שני דברים ידיעה
 ושמיעה, אִתָּה יִדְעָה - מדעתך ושכלך [ידיעה מתייחסת לידיעת
 הדעת והשכל, באופן מבורר ומוחש].

ומעבר לידיעה הברורה הנזכרת גם וְאִתָּה שָׁמְעָה - מפי שארי
 אומות העולם שהם חזקים ממך, וגם הם חושבים אשר מי
 יתייבב וגו'.

גדול או מרובה?

עַם גָּדוֹל וְרַם בְּנֵי עֲנָקִים אֲשֶׁר אִתָּהּ יִדְעָה

וְאִתָּהּ שָׁמְעָה מִי יִתְיַבֵּב לִפְנֵי בְנֵי עֲנָק דְּבָרִים ט, ג.

רבי שמשון רפאל הירש אומר כי אם היה נאמר רק עַם גָּדוֹל
 היה עולה ספק אם גָּדוֹל מורה שהיו גבוהים בקומתם היינו
 גדלות גופנית עצמית, או שהיו מרובים מצד כמות האנשים
 שאומות אלו.

הואיל וגָּדוֹל נאמר כאן בצד רַם - עַם גָּדוֹל וְרַם, צריך לומר
 שגָּדוֹל הכוונה גודל בקומה, ומה שאמר רַם, לבאר שמדבר על
 גודל גופני.

ומוסיף רבינו כי נראה שכל האוכלוסיה הכנענית היתה
 מצאצאי הענקים, ויש בכך כדי להצדיק את הפירוש הראשון.

וכן נאמר גם בעמוס ב, ט על כל האוכלוסיה הכנענית: וְאִנְכִּי
 הִשְׁמַדְתִּי אֶת הָאֱמֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כָּגִבָה אֶרְצֵיהֶם וְגו'.

שידיו עצומות [סגורות] מלבזבז, ומפני שאינו מבזבז ממונו לצדקות כי השקיע בזה את כחו, על כן הוא עשיר. ואמרה תורה עליו שלא יאמר כך, כי זהו שקר.

אני הצדיק ואתה...

בְּצִדְקָתִי הִבִּיאֲנִי ה' לְרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וּבְרִשְׁתָּהּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה ה' מוֹרִישָׁם מִפְּנִיָּה.

לֹא בְּצִדְקָתִי וּבִישׁוֹר לִבִּי אֶתָּה בָּא לְרֶשֶׁת אֶת אֲרָצָם כִּי בְּרִשְׁתָּהּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה ה' מוֹרִישָׁם מִפְּנִיָּה דְּבָרִים ט, ד-ה

הנה לשון הכתוב צריך ביאור, בתחילה אומר **בְּצִדְקָתִי** הִבִּיאֲנִי, בלשון נוכח, ובסוף הכתוב אומר מוֹרִישָׁם מִפְּנִיָּה בלשון נסתר, ולכאורה היה צריך להמשיך בלשון נוכח ולומר מוֹרִישָׁם מִפְּנִי, ומפני מה שינה הלשון.

מכאן, אומר **רבי שלמה קלוגר באמרי שפר** למדים כיצד האדם מתנהל כלפי עצמו וכלפי אחרים. לעצמו תולה זכות ולאחרים תולה חובה.

כאן הכתוב מדבר על איש ישראל שאומר לחבירו 'כניסת לארץ היא מצד צדקתי, אבל כניסתך לארץ היא מצד רשעת הגויים', אני ראוי ליכנס לארץ מצד עצמי, אבל אתה לא ראוי אלא בגלל רשעת הגויים.

הוא מה שאמר הכתוב בתשובה להווה אמינא שאמרת קודם, **לֹא בְּצִדְקָתִי וּבִישׁוֹר לִבִּי אֶתָּה בָּא לְרֶשֶׁת אֶת אֲרָצָם כִּי בְּרִשְׁתָּהּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה ה' מוֹרִישָׁם מִפְּנִיָּה**, אתה חושב להחזיק עצמך לצדיק ואת חבירך לרשע, דע לך שאין זה כך, אלא גם אתה נמצא במצב של **לֹא בְּצִדְקָתִי**.

ההבטחה תישמר בזכות זיכוי הרבים

וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמְעוֹן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרָתָם וְעִשְׂיָתָם אִתָּם וְשִׁמְרָתָם ה"א לך
הפסוק מתחיל בלשון רבים - תִּשְׁמְעוֹן, וְשִׁמְרָתָם וְעִשְׂיָתָם, וממשיך בלשון יחיד - וְשִׁמְרָתָם ה"א לך, וכן בשאר הפסוקים בהמשך ענין זה בפרשה - וְאַהֲבָה וּבִרְכָּה וְהִרְבָּה וְכד'.

גם מה שפירש"י וְשִׁמְרָתָם ה"א לך - ישמור לך הבטחתו, צריך הבנה מה הוסיף בזה לבאר יותר ממה שמפורש בפסוקים.

מבאר **רבי שאל מאמסטרדם בבנין אריאל** על פי מה שאמרו חז"ל ב"ר עו, סב אין הבטחה לצדיקים בעולם הזה, שמא יגרום החטא, אבל הם ז"ל אמרו אבות ה, כא כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו.

נתנו חז"ל עצה שלא יבוא חטא על ידו על אף שאין הבטחה לצדיקים שמא יגרום החטא, שטר ושוברו בצדו.

וזה מה שאמר עֲקֵב תִּשְׁמְעוֹן לשון רבים - רוצה לומר שכל אחד יזכה את הרבים ללמוד ממעשיו הטובים, ומשכך לא יבא לידי חטא, ולבו נכון ובטוח שישמור נכון הקדוש ברוך הוא הבטחתו אף ליחיד, וזו ההבטחה שהוסיף רש"י בביאורו, וגם יקרא שמו יתבי' עליו כמו שאמר וְשִׁמְרָתָם ה' אֵלֶיךָ.

[א"ה, יש לשית לב היכי דמי זיכוי הרבים - שילמדו הרבים ממעשיו הטובים.]

התנהלות כלכלית "נכונה"

כְּחֵי וְעֵצָם יָדִי דְּבָרִים ח, יז

בספר **ארונו של יוסף ביאר כְּחֵי** - הוא העשיר שמתגאה כי עשרו בא לו מפני שאינו כעניי העצלנים, אלא הוא עובד יום ולילה ודואג לפרנסתו, ועשרו נשאר לו כי הוא גם **וְעֵצָם יָדִי**,

אך כעת בהצטרף זה שהיו דור כשר, אמנם מצד זה לא היה די שירשו את הארץ, הוסיף ברית אבות והכניסם לארץ.

ומביא את דברי **הראב"ד בפירושו למסכת עדויות** פ"ב מ"ט שזכות האב לבנים הוא באופן שהוא רואה את הדור זכאי ומגלגל אליהם את זכות האבות, ומביא הראב"ד דוגמא לזה - דורו של יהושע, היינו הדור הזה שנכנס לארץ, שמצד זכאותו מוסיף לו זכות אבות ומכניסו לארץ.

ואומר האוה"ח שדור זה היה לו זכאות אבל לא מספקת מצד עצמו בשיעור שיוכל להכנס לארץ מצד זכותו, אך היה דור ראוי שיחיל עליו זכות האבות ויחד עם זה זכו ליכנס לארץ.

ועם כל זה, עדיין לא נכנסו לארץ כלל מזכותם אלא רק בזכות האבות, ומה שהועילו מעשיהם הטובים, שלא ימנע מהם הטוב, אבל מצבם לא היה מספיק חזק שיכנסו מצד עצמם כלל.

וגם אחר שהיו דור בעלי זכות שיחול עליהם ברית אבות, אבל עדיין היו צריכים לתנאי של רשעת הגויים כדי שיוירשום ובלי זה לא היו ראויים לירש, וגם מצד רשעת הגויים לבד לא היו ראויים לירש, כאמור, שאף על פי שהיו דור שזכאים שיחול עליהם זכות אבות אבל היו צריכים גם שיצטרף רשעת הגויים כדי להורישם.

מיישב **רבינו בחיי** כי הגויים הרשעים ראויים שיתגרשו משם ואף אם היו צדיקים לא ישארו בארץ, כי הארץ פקדון בידם מזמן הבטחת האבות, והקב"ה יוכל להיטיב עמם לתת להם ארץ אחרת כי לה' הארץ ומלואה, אבל זאת אי אפשר להם שישארו שם **לְמַעַן הָקִים אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם**.

התנאים שהיו צריכים במצבם הנוכחי כדי

לירש את הארץ

לֹא בְּצִדְקָתִי וּבִישׁוֹר לִבִּי אֶתָּה בָּא לְרֶשֶׁת אֶת אֲרָצָם כִּי בְּרִשְׁתָּהּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה ה' מוֹרִישָׁם מִפְּנִיָּה וְלְמַעַן הָקִים אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וְלִיעֲקֹב. דְּבָרִים ט, ה.

השאלה המתבקשת, אם אינם צדיקים שראויים לירש את הארץ, אם כן מדוע בסופו של דבר כן זכו לירש את הארץ.

אומר **האור החיים הקד'**, כי אכן מצד מצב צדקותם לבד, לא היו ראויים לירש את הארץ, אף על פי שדור כשר היו, כמו שאמר עליהם לעיל ד, ד וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם, אלא אלא שלא היו שלמים לתת להם הארץ לזכותם אם לא היתה ברית אבות, ומאידך אם היו רשעים לא היתה זכות אבות מועילה להם, כמו שראינו בדור המדבר, שאף על פי שהיה להם זכות אבות, אבל היו רשעים ולא הועילה להם.

דברי ישרים

פרשת השבוע לצעירי העאן

גליון תק"ג 503

בהוצאת מכון דברי יושר

פרשת עקב תשפ"ו

במה בפרישה

תמצית דברי הפרשה בשילוב פירושים ודרושים

רשעיותם העצומה של גויי הארץ, השם מורישם מפנינו, וכדי לקיים את ההבטחה שהבטיח לאבותינו אברהם יצחק ויעקב לתת להם את הארץ.

כאשר נזכר דבר זה, נרגיש ונדע שהארץ מגיעה לנו בחסד השם ולא בזכותנו, ועל ידי כך נפיר להשם טובה, ולא נעבר על דברי התורה.

משה רבנו מפרט באריכות את הסבות העקרוניות לכך שהארץ לא נתנת להם בזכותם, ומזכיר להם את חטא העגל והמעשים שהם עשו להקעים את השם, ולא רק בתחלת הזמן שיצאו ממצרים, אלא גם בשנת הארבעים כשנפטרו אהרן, חיי מהם שרצו לחזור למצרים.

משה רבנו מדגיש לישראל, שמה שהשם מבקש מאתנו שנהיה "יראי שמים", ללכת בדרכי השם, לאהב את השם, לעבדו בלב ונפש ולשמור את כל מצוותיו וחקותיו.

התורה מדגישה לנו את גדולתו של השם וגבורתו, ובה בעת מדגשת מדת ענותנותו של השם הדואג ליתום ואלמנה ואוהב את הגר, ושוב חוזרת כאן התורה על הצווי לאהב את הגר.

התורה מלמדת שאם אדם רוצה לשבע שבעה, עליו להיות קדש כל בדרך של ירא השם, עובד השם ודבוק בו, ורק לאחר מכן יכול הוא לשבע בשם השם.

אומר להם משה רבנו, דעו כי ארץ ישראל איננה ככל הארצות ואין הטבע הטבעי שולט בה, אלא הגשם והמים המצויים בה, נתנים לפי מעשינו הטובים, ובכל עת במהלך השנה השם מביט בה וביושביה לראות מה היא צריכה ומה מגיע ליושביה.

נקרא בפרשה את הפרשה השנייה מפרשות קריאת שמע - פרשת "והיה אם שמע", העוסקת בחיוב שמירת המצוות ולמוד התורה הן בהיותנו על הארץ הנותנת את יבולתה, והן אם חס ושלום יהיו בגלות בגלל אי שמירת המצוות בארץ.

מסתגמת הפרשה בהבטחה, אם נשמר את מצוות השם, נאהב את השם, נלך בדרכיו ונדבק בו, נזכה שלא יתניצב איש בפני עם ישראל ובכל המקום שידרכו בו יהיה להם בכל ארץ ישראל.

פרשתנו נפתחת בהבטחה גדולה ועצומה, אומרת התורה: אם נשמע אל הצווי שהשם צוה אותנו ונדקדק אף במצוות קלות, נזכה בברכות רבות כמפורט בפרשה.

נקרא על הצווי לבטח בהשם ולא לפחד מהגויים הרבים מאתנו, ולזכר שנוכל לנצחם, אבל רק בעזרת השם יתברך, ממש כמו שהשם עצמו והשניש לעינינו את מצרים והשמיד את כל אלו שקמו עלינו עד שבאנו אל הכניסה לארץ ישראל.

התורה חוזרת ומזהירה להשמיד את כל העבודה זרה, וגם את הציפויים והדברים המניפים את העבודה זרה.

התורה מלמדת אותנו שמזוננו וצרכיו של האדם אינם מגיעים עליו בזכות וכלותיו ובזכות כשרונותיו, ולא כמות המזון או סוגו, הן המשפיעים את גופו של האדם, אלא כל חיותו של האדם וצרכיו הם על פי מוצא פי השם המחיה את האדם.

מצוה אותנו התורה לדעת, שכאשר מגיעים יסורים על האדם, קבלם באהבה, כי השם מנסה כאשר יסור איש בנו, בגלל אהבתו ורצונו לטובת האדם.

משפחת התורה את ארץ ישראל ופרותיה שנתנו לנו על מנת לקיים את המצוות, והקדוש ברוך הוא מצוה אותנו שכאשר נאכל ונשבע, נברך ברכת המזון ונודה להשם על הארץ הטובה אשר נתן לנו, ונודה לו על מצות הברית שחתומה בנו ועל התורה שנתן לנו ולמדנו.

התורה מזהירה לא לשכח את השם מתוך השפע שיהיה לנו, ועל ידו נתגאה ונחשוב שכל מה שיש לנו הגיע לנו בגלל כחני ועצם ידינו, וכבר ראו בעולם בכל עת, שכאשר יהודי מתגאה ביכולותיו ומראה שזה הגיע מכוחו, הקדוש ברוך הוא ממחר להראות שאין הדבר כן.

כאשר יהודי מברך ברכת המזון בכונה ומתבונן במלים הקדושות, הוא מחזק בזה את אמונתו בהשם ועל ידי כך הוא נצל מפול לעבודה זרה ובטול התורה וחרבן הארץ.

אם חס ושלום שוכחים לברך ברכת המזון כפי שצריך, הדרך לאבדון רוחני קצרה מאד, כי טבעו של האדם שהוא מניח את הצלחותיו לעצמו וכך הוא נחלש באמונה בבורא עולם.

משה רבנו מזכיר להם שפניסתם לארץ ישראל אינה נובעת מצדקותם היתרה, או ישר לבכם המיוחד, אלא בגלל

שבת שלוו ומברך,

ובין הזמנים נעים ומועיל.

בְּמִדְבָּר כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל שִׁמְשָׁתָּה

מִדְּבָרִים אֵלֶיךָ

הָרֵב קִנְיָה שְׁאוֹתוֹ עֲשִׂיר לִשְׁמִינָה בְּמִשְׁהוֹ, וְהִנֵּה לָרֵב הִנָּה
מִרְבָּה כִּי הִנֵּה הָעֲשִׂיר הַמִּתְנוּעָה מִתְחִיל לְהִתְעוֹרֵר.

לְמִתְחַרֵּת הַגִּיעַ הָעֲשִׂיר לְבֵית הָרֵב, הָרֵב קָבַל אוֹתוֹ בְּכָבוֹד
גָּדוֹל, כִּי מִסְתַּבֵּר שֶׁהִרְהַר בְּתִשׁוּבָה וּלְכָךְ גַּם הִגִּיעַ עִתָּה
לְהִתְנַעֵץ.

וְהִנֵּה, פֶּתַח הָעֲשִׂיר וְאָמַר לָרֵב: רֵבָה! רֵבָה! תִּבְלֵ
שֶׁהַדְּבָרִים הָאֵמִתִּים שֶׁל הָרֵב לֹא פָּעְלוּ כָּל כֶּף טוֹב.

כָּל דְּבוּר הָיָה כָּל כֶּף אֱמֶת וּמִתּוֹק, וְעַם כָּל זֹאת לֹא פָּעְלוּ
הַדְּבָרִים עַל הַלְבָבוֹת, כִּי לֹאט הָעֲשִׂיר בְּאֲזְנֵי הָרֵב.

מָה קָרָה? בְּמָה הִבְחֵנָה כִּי הַדְּבָרִים שֶׁדִּבַּרְתִּי לֹא הוֹעִילוּ?
תִּמָּה הָרֵב.

הָרֵב יוֹדֵעַ, אָמַר הָעֲשִׂיר, כִּי אֲנִי מִתְפָּרֵס בְּכָבוֹד
מִהִלָּאוֹת בְּרִבִּית, כְּמוֹכֵן בְּהִתֵּר עֶסְקָא, שֶׁהָרֵב לֹא יִדְאָג
חֲלִילָה שֶׁחֵס וְשִׁלּוֹם אֲנִי עוֹשֶׂה אֲסוּרִים...

אֲנִי לוֹקֵחַ עַל הַלְוָאָה, רִבִּית שֶׁל אַרְבַּע אַחֲזוֹ, אֲבָל הַכֹּל
בְּהִתֵּר, מִמַּשׁ לְכַתְּחִלָּה לְמַהֲדָרִין.

אֲמַשׁ, הִתְחַלֵּטִי לְהַעֲלוֹת אֶת הָרִבִּית בְּעוֹד חֲצִי אַחֲזוֹ, לֹא
הִעֲלָא רְצִינִית, בְּקִשִּׁי מְרָגְשָׁתָּה...

וְהִנֵּה, רַק הוֹדַעְתִּי כִּי אֲנִי מַעֲלָה אֶת הָרִבִּית, וְכֵלֶם בָּאוּ
לְעֵצֶק עָלַי - אִידָּה אֲנִי מַעֲזוֹ!

הַשְׁכַּתִּי לָהֶם: וְכִי לֹא שִׁמְעַתֶּם מִה שֶׁהָרֵב אָמַר אֲמַשׁ, 'אֵין
מְלוּיִם לְאָדָם לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב!'

מָה זֶה כֶסֶף? לֹא שָׁוֶה שׁוֹם דָּבָר, וּמָה לָכֶם כִּי אַתֶּם
עוֹשִׂים בִּלְגוֹן מַעֲזוֹד חֲצִי אַחֲזוֹ.

וְהֵם בְּשִׁלְהֶם, כּוֹעֲסִים עָלַי כְּאִלּוּ יִרְדַּתִּי לַחֲיֵיהֶם.

וְאֲנִי לֹא מַצְלִיחַ לְהַבִּין אוֹתָם, וְהִרִי אֵין מְלוּיִן לוֹ לְאָדָם
לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב...

יְכוֹל אָדָם לִשְׁמַע שִׁיחַת מוֹסֵר, בְּרוּרָה וְנוֹקְבָת,
מְלִים מִפְּרִשּׁוֹת שְׁנוּגָעוֹת אֵלָיו וְאֵל דְּרָכָיו וּמַעֲשָׂיו, הוּא
אֲפֹלוּ יִדַּע לְחֹזֵר עַל הַשִּׁיחָה וְאֵף לְהַשְׁמִיעַ אוֹתָהּ
לְאַחֲרִים.

אֲבָל - מָה זֶה קִשּׁוֹר אֵלָיו?

אֲנִי נִכְנָס לְאֶרֶץ כִּי אֲנִי צָדִיק... וְאֵלּוֹ אַתָּה בְּגִלְל רִשְׁעוֹת
הַגּוֹיִים.

וְהַתּוֹרָה מְכַרִּינָה עָלַי - לֹא, אַתָּה לֹא צָדִיק.

כִּי צָדִיק מִתְחַנֵּן עֲצָמוֹ וְאַחֲרָה כֶּף מִזְכָּה אַחֲרִים.

וְאוֹלֵי זֶה מָה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב לֹא בְּצִדְקָתָהּ וּבִישׁוּר לִבָּהּ,
אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁלְּבוֹ יֵשֶׁר, אֲבָל בְּאֱמֶת אֵין לְבוֹ יֵשֶׁר, אֲלֹא לִבְבוֹ
חוֹשֵׁב שֶׁהוּא יֵשֶׁר, אֵף עַל פִּי שִׁיֵּשׁ לוֹ עוֹד הָרֵבָה מִה לִישׁוֹר כְּדִי
שֶׁלְּבוֹ לֹא רַק יִחְשַׁב שֶׁהוּא יֵשֶׁר, אֲלֹא שֶׁהוּא בְּאֱמֶת יִהְיֶה יֵשֶׁר.

וְזוֹ עֲבוּדָה שֶׁמְשַׁלֵּת עָלֵינוּ כָּל הַחַיִּים.
לְהִיּוֹת בְּיִשְׁרוֹת הַלֵּב וְלִדְעַת כִּי לֹא בְּצִדְקָתָהּ...

בְּגִלְיוֹן דְּבָרֵי יֵשֶׁר הִבְאֵנוּ אֶת בְּאוּרוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן רַבִּי
שִׁלְמָה קִלוּגֵר זצ"ל בְּסִפְרוֹ אֲמָרִי שֶׁפֶר עַל הַתּוֹרָה, עַל
הַפְּסוּקִים בְּפֶרֶשְׁתָּנוּ הָעוֹסְקִים בְּאֵי זְכוּתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לִפְנֵס לְאֶרֶץ.

בְּתַחֲלָה אוֹמַר הַתּוֹרָה שֶׁהָאָדָם אוֹמֵר בְּצִדְקָתִי הִבִּיאֵנִי
הַשֵּׁם לְרִשְׁתָּהּ אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת וּבְרִשְׁעָתָה הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
הַשֵּׁם מוֹרִישָׁם מִפְּנֵיהֶם, שִׁמְנָה מִשְׁתַּמֵּעַ שֶׁהָאָדָם אוֹמֵר עַל
עַצְמוֹ שֶׁהוּא זָכָאי לְהַפְּנֵס לְאֶרֶץ מִצְד צִדְקוֹתָיו, אֲבָל לְחִבְרוֹ
הוּא אוֹמֵר שֶׁסִּבַּת יְכֻלְתּוֹ לִפְנֵס לְאֶרֶץ אֵינָה בְּגִלְל שֶׁהוּא
צָדִיק אֲלֹא בְּגִלְל שֶׁהַגּוֹיִים רִשְׁעִים.

וְעַל כֶּף עוֹנָה הַתּוֹרָה וְאוֹמַרֵת לוֹ: דַּע לָךְ כִּי לֹא בְּצִדְקָתָהּ
וּבִישׁוּר לִבָּהּ אַתָּה בָּא לְרִשְׁתָּהּ אֶת אֶרֶצְךָ כִּי בְּרִשְׁעָתָה
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הַשֵּׁם אֶלּוּקִיָּהּ מוֹרִישָׁם מִפְּנֵיהֶם, גַּם אַתָּה לֹא
נִכְנָס לְאֶרֶץ בְּגִלְל צִדְקוֹתָהּ, אֵינָה טוֹב יוֹתֵר מִחִבְרָהּ וְגַם אַתָּה
נִכְנָס לְאֶרֶץ בְּגִלְל רִשְׁעָתָה הַגּוֹיִים וְלֹא בְּגִלְל שֶׁאַתָּה צָדִיק.

זֶה טְבַעוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה נִגְעֵי עַצְמוֹ, אֲצִלּוֹ הַכֹּל
בְּסִדָּר, אֲבָל אֲצִלּוֹ הַחִבְרָה הוּא רוֹאֶה אֶת כָּל הַחֲסִירוֹנוֹת.

יִתְכּוֹן שֶׁחִבְרוֹ אֲכֹן מְלֹא חֲסִירוֹנוֹת, אֲבָל מָה זֶה קִשּׁוֹר אֵלָיו
אִם גַּם אַתָּה לֹא נָקִי מֵהֶם כָּלֵל וְכָלֵל, וְאִם לֹא דִי בְּכֹךְ אַתָּה
חוֹשֵׁב שֶׁאֲצִלָּה הַכֹּל בְּסִדָּר.

אֵין גְּרוּעַ מִכֶּךָ.

הַמַּגִּיד רַבִּי רַאובֶּן קַרְלִנְשְׁטֵין זצ"ל הָיָה נוֹהֵג לְסַפֵּר
מַעֲשֶׂה הַמִּמְחִישׁ אֶת הַדְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים.

מִסְפָּר כִּי בְּאַחַת הָעֲרֻוֹת בְּחוּץ לְאֶרֶץ רֵב הָעִירָה הִגִּיעַ
לְהַשְׁתַּמֵּר בְּלוּיָהּ, וְהַבְּחִין כִּי עוֹמֵד בֵּין הַנְּאֻסִּים גְּבִיר מְפָרֵס
חוֹשֵׁב הַמְּקוֹם כִּילִי וְקִמְצָן שֶׁלֹּא שִׁקָּה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֲפֹלוּ פְחוֹת
מִשְׁנֵה פְרוּטָה וְעֶשֶׂר מִסְחָרוֹ בְּהִלָּאוֹת בְּרִבִּית.

הָרֵב הִתְחַלֵּט כִּי זֶה הַשְׁעָה וְהַמְּקוֹם לְעוֹרֵר אֶת הַקֹּהֶל וְגַם אֶת
לֵב הַגְּבִיר.

הוּא הִחֵל בְּדְבָרֵי הַסִּפְדוֹ בְּמָה שֶׁשָּׁנָה הַתַּנָּא רַבִּי יוֹסִי בֶן
קִסְמָא בְּמִשְׁנֵה בְּמִסְכַּת אֲבוֹת, וְאֵין מְלוּיִם לוֹ לְאָדָם לֹא
כֶסֶף וְלֹא זָהָב אֲלֹא מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּלִבָּהּ, וְהַטְעִים
כָּל מְלָה בְּקוֹל וּבִגְנוּן.

הָרֵב הִבִּיט לְרֹאוֹת כִּיצַד הָעֲשִׂיר מַגִּיב.

וְהִנֵּה הָעֲשִׂיר מִנְעִנֵעַ עִם הָרָאשׁ וְאֲפֹלוּ מִתְנוּעָה בְּכָל גּוֹפּוֹ
כְּמִי שֶׁמְקַשֵּׁב וּמִתְרַגֵּשׁ.

מִשְׁכָּךְ הַמִּשְׁיָד הָרֵב וְחֹזֵר שׁוֹב בִּיתֵּר שְׂאֵת עַל דְּבָרֵי
הַכְּבוֹשִׁין הַמְּבָאֲרִים אֶת הַמִּשְׁנָה אֵין מְלוּיִם לְאָדָם לֹא כֶסֶף
וְלֹא זָהָב.

מָה אֲפָשֶׁר לְהַכְנִיס בְּתַכְרִיכִים? שְׂאֵל הָרֵב, וְכִי מְכַנִּיסִים
בָּהֶם אֲכָל, שְׂתִיָּה, דוֹלָרִים, זָהָב, כֶּסֶף?

רַק תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים רַבּוֹתִי, -- אֵין מְלוּיִם לְאָדָם לֹא
כֶסֶף וְלֹא זָהָב...